



Toetsingskader Participatie Noord-Beveland
2021



Inhoud

1. Inleiding	3
2. Samenvatting	4
3. Randvoorwaarden	5
3.1 Legitimiteit	5
3.2 Inclusiviteit & Integriteit	5
3.3 Communicatie	6
3.4 Relatiemanagement	7
3.5 Continu leren	7
3.6 Positie van de gemeenteraad	7
4. Toetsingskader participatie	9
4.1 Basiswaarden en uitgangspunten	9
4.2 Doel en vorm van participatie	10
4.3 Overheidsparticipatie & Burgerparticipatie	10
4.4 Participatieparagraaf in college- en raadsvoorstellen	11
5. Belanghebbenden	12
5.1 Dorpsraden	12
5.2 Samenwerking met belangenorganisaties	12
6. Verantwoording	14
6.1 Tijdpad in 2021:	14
6.2 Participatieparagraaf ten behoeve van dit toetsingskader	15

Bijlagen

Bijlage 1. Wettelijk kader

Bijlage 2. Ervaringen Toekomstvisie 2030

Bijlage 3. Ervaringen Noord-Beveland

Bijlage 4. Bronnen/Inspiratie:

Bijlage 5. Digitale tools

Bijlage 6. Illustratie beeldvorming

1. Inleiding

De gemeenteraad heeft om een kader gevraagd dat houvast biedt en richting geeft voor het betrekken van belanghebbenden. In het koersdocument 2018-2022 heeft de raad de volgende ambitie vastgelegd: *“We zijn een grote voorstander van het meer betrekken van de inwoner bij gemeentelijk beleid. We volstaan daarbij niet alleen om dat te doen via de dorpsraden. We gaan graag op zoek naar andere manieren om de betrokkenheid van de burgers te vergroten. De werkwijze zoals die is gevolgd bij de Rondom plannen zijn daarvan een goed voorbeeld. Belangrijk bij dit alles is een transparante en professionele communicatie, niet alleen met onze inwoners, maar tevens met maatschappelijke organisaties en externe stakeholders.”*

In dit toetsingskader beschrijven we waarom participatie van belang is, welke wettelijke kaders van toepassing zijn, welke vormen van participatie we zouden kunnen inzetten en welke randvoorwaarden van belang zijn voor succesvolle participatieprocessen.

Overal waar we belanghebbenden schrijven, bedoelen we inwoners, ondernemers, (belangen)organisaties en uitvoerende instellingen.

2. Samenvatting

De overheid moet (noodgedwongen) steeds meer overlaten aan de samenleving omdat maatschappelijke vraagstukken complexer worden, inwoners beter geïnformeerd zijn en de legitimiteit van politieke besluiten vaker onder druk staat. We denken dat meer en beter contact tussen inwoners en gemeente (raadsleden, wethouders, ambtenaren en beleidsadviseurs) bijdraagt aan betere oplossingen voor de meer complexe maatschappelijke en ruimtelijke opgaven zoals zorg, woningbouw, basisvoorzieningen en meer natuur inclusief samenleven.

De gemeente Noord-Beveland wil inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief betrekken bij het beleid dat ze voor hen maakt. Zodat inwoners en ondernemers bondgenoten worden en mede-eigenaren van hun leefomgeving. We geloven dat gelijkwaardige interactie tussen gemeente en belanghebbenden het vertrouwen in de overheid vergroot en dat komt de kwaliteit van het beleid ten goede.

Concrete acties waarmee we dit willen bewerkstelligen:

- Participatieparagraaf in college- en raadsvoorstellen
Bij ieder voorstel dat we in het college en/of de gemeenteraad bespreken, geven we aan het begin van een besluitvormingsproces aan wie de belanghebbenden zijn, óf we de belanghebbenden bij de vorming en/of uitvoering van het beleid of project gaan betrekken (of waarom niet) en hoe we dat gaan doen.
- Participatiemedewerker
De gemeente stelt een medewerker aan die het eerste aanspreekpunt is voor (groepen van) belanghebbenden.
- Structurele ontmoeting dorpsraadsvoorzitters en andere belangenorganisaties
Ieder kwartaal heeft een daartoe vast benoemd lid van het college een ontmoeting met de voorzitters van de dorpsraden om te bespreken hoe in algemene zin de communicatie- informatie- en participatieprocessen verlopen en welke maatschappelijke vraagstukken in de dorpskernen om extra aandacht vragen. Ook andere belangenorganisaties hebben periodiek overleg met een lid van het college of een ambtelijk vertegenwoordiger voor wederzijdse algemene informatie-uitwisseling.
- Informatiemarkt in samenwerking met dorpsraden
Eenmaal per twee jaar organiseert het college samen met de dorpsraad per dorpskern, een informatiemarkt voor inwoners, ondernemers, raadsleden, collegeleden en ambtenaren om elkaar te ontmoeten, informatie uit te wisselen over lopende en te verwachten projecten en om vragen met elkaar te bespreken.
- Jaarlijkse bijeenkomst gemeenteraadsleden en dorpsraadsleden

3. Randvoorwaarden

Participatie is samenwerken. De gemeente nodigt belanghebbenden uit om mee te denken, zodat het beleid beter gedragen zal zijn. Of inwoners, ondernemers, belangenorganisaties en uitvoeringsinstellingen hebben de samenwerking met de gemeente nodig om een eigen idee te realiseren.

Als we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bondgenoten willen maken vraagt dat om heldere uitgangspunten voor het proces. Alleen als je weet wat de spelregels en mogelijkheden zijn, als de vraag voor iedereen helder is, kun je eigenaarschap delen. Zonder vertrouwen in het proces kan controledrang de overhand krijgen. Dat geldt voor de eigen organisatie en voor externe belanghebbenden.

'Beleid en verandering zijn acceptabeler als er sprake is van procedurele rechtvaardigheid. De besluitvormingsprocedure moet helder, transparant en eerlijk zijn. Mensen willen heus niet in alles hun zin krijgen. Maar ze willen zien hoe je tot een keuze bent gekomen, dat er rekening is gehouden met hun zorgen. Ze accepteren beleidsverandering ook als ze zien dat andere mensen baat hebben bij besluiten en dat met de beleidskeuze bredere problemen kunnen worden opgelost. Daarnaast is cruciaal om te laten zien hoe de kosten en baten eerlijk worden verdeeld. Heel veel gele hesjes protesten gingen niet primair over 'het kost mij geld', maar over het feit dat bepaalde groepen onevenredig werden geraakt.' (Linda Versteg, Volkskrant 9 juli 2021)

3.1 Legitimiteit

Democratische legitimiteit vraagt dat volksvertegenwoordigers de belangen van individuen en groepen afwegen in het algemeen belang. De democratische rechtsstaat bestaat bij de gratie van de trias politica (scheiding van de wetgevende, uitvoerende en controlerende macht) en dat de meerderheid rekening houdt met de belangen van de minderheid. Soms worden mensen in de minderheid onbedoeld benadeeld door maatregelen die voor de meeste inwoners heel goed werken. Mensen met een specifieke behoefte (of beperking), expertise, wens en vaardigheid (of gebrek daaraan) zijn meestal in de minderheid. Hun specifieke behoeften en wensen kunnen onvoldoende in beeld zijn bij beleidsmakers, college- en raadsleden. Daar zal de raad voor waken. Anderzijds komt het ook voor dat een specifieke groep haar wensen en behoeften juist heel goed kan laten horen, maar dat het beeld van wat de grote groep nodig heeft onvoldoende duidelijk is.

3.2 Inclusiviteit & Integriteit

Samenwerking begint met een uitwisseling van beelden over het vraagstuk, vanuit de verschillende perspectieven. Zo voorkom je dat conflicten en teleurstelling ontstaan omdat betrokken partijen verschillende interpretaties, beelden, verwachtingen en aannames hebben over het vraagstuk en de positie van de ander.

'De definitie die Movisie hanteert voor inclusie is dat iedereen binnen de kaders van de rechtstaat de vrijheid heeft en ervaart om naar behoefte en vermogen vorm te geven aan diens leven. Binnen een sociaal systeem waar: a) iedereen a priori onderdeel van is, b) dat iedereen mede kan vormgeven en c) waarin eenieder zich (h)erkend en geaccepteerd voelt als individu.' Inclusie gaat over diversiteit én gelijkwaardigheid. Wat zoveel betekent als dat er verschil is tussen mensen en dat die verschillen gewaardeerd worden. Inclusie gaat niet over gelijkheid of gelijkvormigheid. Waardering voor verschil kan alleen plaatsvinden als de verschillen worden gezien. (zie bijlage 4 movisie.nl)

Aandachtspunten:

- **Ga uit van een probleem of situatie, niet van een doelgroep:** bedenk op welke situatie je invloed wilt uitoefenen, in plaats van met welke 'doelgroep' je aan de slag wil. Zo voorkom je stereotypering en stigmatiserende denkbeelden;
- **Betrek belanghebbenden zo vroeg mogelijk** (in het kader van 'niet over hen, maar met hen): *'Door belanghebbenden te betrekken in projecten of bij het schrijven van beleid, komen de perspectieven van de mensen waar het om gaat aan bod. Hiermee wordt de legitimiteit van een project of van beleid vergroot en is met meer zekerheid te zeggen dat mensen er daadwerkelijk iets aan hebben.'*;
- **Voorkom generalisering en stereotypering:** *'Doelgroepen zijn lang niet meer zo homogeen als we ooit dachten. Door te blijven generaliseren en werken op basis van stereotypen gebeuren er vaak twee dingen. Schadelijke aannames over mensen worden herhaald en daardoor verder verspreid. Dat zorgt er vervolgens voor dat het project of beleid mislukt, omdat de groep mensen die je wilt bereiken meer divers is dan de generalisatie of het stereotype beeld dat is gebruikt bij in de ontwikkelfase van een project of beleid.'*;
- **Pas op voor te simpele oorzaak-gevolgrelaties;** heb oog voor nuance, differentiatie en eventuele complexiteit van vraagstukken: *'Aannames van te simpele oorzaak-gevolgrelaties brengen het risico met zich mee dat er niet direct invloed wordt uitgeoefend op de situatie. Zo kan het zijn dat er wordt gewerkt aan symptoombestrijding, of dat het maar een deel van het probleem oplost. Soms worden op basis van stereotypen en generalisering oorzaak-gevolgrelaties gebruikt. Deze zijn vaak te kort door de bocht. Door hier bewust mee om te gaan, de juiste mensen te betrekken en samen te reflecteren, komt er meer ruimte voor nuance, differentiatie en complexiteit van de vraagstukken.'*
- Zorg voor een **gespreksstructuur** waarin alle betrokkenen echt gehoord kunnen worden;
- Bewaak de **privacy** van alle betrokkenen;
- Let er op dat alle belanghebbenden vertegenwoordigd zijn (**legitimiteit**/representativiteit);
- Voorkom de schijn van **willekeur** (wie tref je als inwoner of ondernemer?);
- Bewaak de **balans** tussen steunen, beschermen en bevoordelen van groepen in hun toegang tot de ambtelijke organisatie of bestuurders;
- Onderschat groepen niet door initiatief over te nemen maar overschat hun **vaardigheden** en kennis van hoe de bestuurlijke praktijk werkt ook niet. Leg de procedures steeds opnieuw uit;
- Stel samen **spelregels** op voor (online) omgangsvormen;
- Bepaal vooraf de **status van de uitkomst** van het participatieproces: gaat de gemeenteraad de uitkomst van het participatieproces overnemen of kan zij ook besluiten een advies naast zich neer te leggen.

3.3 Communicatie

Vertrouwen en bereidheid om je in de positie van de ander te verplaatsen vragen om een zo gelijk mogelijke informatiepositie van betrokken partijen en dat partijen zich aan hun afspraken houden. Spreek daarom vooraf af hoe partijen elkaar informeren, wanneer welke besluiten worden genomen en door wie. Leg dit aan het begin van een samenwerkingsproces met elkaar vast.

Voor gelijkwaardige interactie is informatie en een transparant proces cruciaal. Informatie geeft de macht (mogelijkheid) om invloed uit te kunnen oefenen, initiatief te kunnen nemen en op te staan als je het gevoel hebt dat jouw belangen bedreigd worden. Mensen die niet weten hoe ze invloed kunnen uitoefenen voelen zich sneller machteloos (boos), onveilig en ongezond.

Inwoners en ondernemers hebben een dienstbare overheid nodig om naast hun eigen werk- en zorgtaken actief te kunnen participeren. We maken de raadsagenda meer toegankelijk voor onze

inwoners en ondernemers. Met helder taal, een overzichtelijke presentatie en makkelijke beschikbaarheid.

Soms is nog niet duidelijk wat de kern van een maatschappelijk vraagstuk is of willen we dat toetsen. Dan vragen we voordat enige tekst of tekening is gemaakt eerst aan belanghebbenden welke beelden zij hebben bij het vraagstuk; Wat ervaren zij als probleem? Hoe is de situatie op dat moment voor verschillende groepen en aan welke oplossingen denken mensen zelf? “Beginspraak voor Inspraak”.

3.4 Relatiemanagement

Omdat samenwerking ook continuïteit in relaties vraagt, investeren we in toekomstgericht personeelsmanagement en een open organisatiecultuur (Organisatievisie 2020). Het organiseren van participatie en het vinden van de meest passende participatievormen voor ieder vraagstuk, vraagt ook om specifieke expertise en coachvaardigheden. Iemand die projectleiders met raad en daad kan bijstaan bij de organisatie van het participatieproces, de samenwerkingsrelaties met belanghebbenden bevordert en bewaakt dat de informatie vanuit de gemeente toegankelijk en helder is.

We stellen een medewerker aan die als expert fungeert en als coach en gids voor collega's. Deze collega maakt (en bewaakt) een digitale gereedschapskist voor overheids- en burgerparticipatie en organiseert intervisie over participatie voor beleidsadviseurs en projectleiders binnen de gemeentelijke organisatie.

3.5 Continu leren

Gelijkwaardige samenwerking tussen ongelijke partijen vraagt ook om regelmatige evaluatie van die samenwerking, samen met de betrokken belanghebbenden, zodat je de processtappen en afspraken kunt aanpassen. Op die manier kunnen alle betrokkenen in een open proces samen leren en het onderlinge vertrouwen laten groeien.

We benutten de ervaring en de vaardigheden van medewerkers die eerder succesvolle participatietrajecten hebben opgezet en begeleid en we geven hen ruimte voor een coachende rol. Bij omvangrijke participatietrajecten met meerdere en verschillende belanghebbenden en nieuwe opgaven werken we in interne ateliers waar beleidsadviseurs, projectleiders, collegeleden en raadsleden aan het begin van een beleidvormingstraject met elkaar meedenken over de participatie van belanghebbenden.

We investeren in gedegen scholing en een intensief inwerkprogramma voor collegeleden en gemeenteraadsleden ten aanzien van de Gemeentewet, participatiewetgeving, de verhoudingen binnen de gemeente (raad – college – ambtelijke organisatie) en particuliere initiatieven en rechtspersonen. Daarnaast gaan we structureel (twee jaarlijks) zelfevaluatie organiseren voor het managementteam, het college en de gemeenteraad.

3.6 Positie van de gemeenteraad

Effectief en efficiënt beleid vraagt om een gemeenteraad die de eigen beelden en uitgangspunten voor beleid toetst, samen met belanghebbenden. Het loont om vooraf te investeren in brede beeldvorming, zodat er geen beleid gemaakt wordt voor problemen die er niet zijn of die eigenlijk (voor belanghebbenden) net even wat anders vragen.

Gemeenteraadsleden worden op basis van een politiek programma van hun politieke partij gekozen, om zonder last en ruggenspraak vanuit verschillende perspectieven en belangen, besluiten te nemen vanuit het algemeen belang. De gemeenteraad formuleert doelstellingen die door het college worden uitgewerkt en na besluitvorming in de raad worden uitgevoerd.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor een transparant participatieproces met vooraf vastgestelde doelen en spelregels. Zij moet bewaken dat ook belanghebbenden die niet goed georganiseerd zijn

voldoende gelegenheid hebben om zich uit te spreken. Voor mensen met een fysieke, mentale en/of emotionele beperking zijn extra voorzieningen nodig om hen bij beleidsprocessen te betrekken.

Besluitvormingsprocessen van de gemeente moeten controleerbaar, transparant en voor alle belanghebbenden toegankelijk zijn. Maatregelen en voorzieningen van de overheid moeten efficiënt, proportioneel en onwillekeurig zijn (gelijke gevallen moeten gelijk behandeld worden). De gemeente moet zich houden aan de beginselen van rechtsgelijkheid, rechtszekerheid, rechtvaardigheid en proportionaliteit.

Rollen van de raad:

- Kaderstellend: als hoogste bestuursorgaan van de gemeente stelt de raad lokale prioriteiten, doelen en kaders (financieel/economisch en ruimtelijk), weegt af in het algemeen belang en is initiatiefnemer;
- Controlerend: als kwaliteitsbewaker en beoordelaar van de resultaten, toetst de legitimiteit en integriteit van participatie- en beleidsprocessen;
- Vertegenwoordigend: als bruggenbouwer betrokken en zichtbaar, bewaakt het democratisch besluitvormingsproces (ombudsfunctie).

4. Toetsingskader participatie

De gemeente wil bij ieder maatschappelijk vraagstuk de meest passende vorm van participatie inzetten omdat bij ieder vraagstuk verschillende partijen betrokken zijn met andere belangen, verschillende wettelijke kaders en verantwoordelijkheden. We formuleren in dit toetsingskader de uitgangspunten voor de te kiezen vorm van participatie en geven een kader voor de uitvoering en het besluitvormingsproces. In de tabellen in paragraaf 4.3 geven we een overzicht van vormen van participatie die passen bij verschillende doelen voor participatie. Vooraf analyseren we wie een belang heeft, bepalen we óf we belanghebbenden gaan betrekken, wat het participatiedoel is en hoe we participatie gaan vormgeven gelet op het doel.

4.1 Basiswaarden en uitgangspunten

Voor participatieprocessen met belanghebbenden hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Toegankelijkheid & Inclusiviteit

Iedereen die een belang heeft moet kunnen meedoen; fysiek/ mentaal/ cultureel/ digitaal. Wanneer we inwoners, ondernemers en belangenorganisaties betrekken bij de vorming en/of uitvoering van beleid, betrekken we hen ook bij de opzet van het participatieproces. Zie ook paragraaf 3.2 over inclusiviteit.

- Transparantie

Iedereen die een belang heeft weet óf het mogelijk is om mee te doen en hoe de processen van inspraak, samenspraak en besluitvorming gaan verlopen. We investeren in toegankelijkheid van onze procesinformatie op verschillende manieren en stellen een participatiemedewerker aan die dit bewaakt en hiervoor zorgdraagt.

- Zeggenschap & rolzuiverheid

Het is vooraf duidelijk wie waarover, wanneer en vanuit welke verantwoordelijkheid (rol) een besluit kan en moet nemen. We geven altijd uitleg over de wettelijke kaders, beperkingen en voorgeschreven processen.

- Gelijkwaardigheid

In interactieve participatieprocessen die verder gaan dan informeren, kiezen we voor gespreksvormen die het voor allen mogelijk maakt om op basis van gelijkwaardigheid argumenten uit te wisselen.

Gelijkwaardig samenwerken vanuit verschillende posities, verantwoordelijkheden en belangen vraagt dat we alle betrokkenen op het zelfde informatieniveau brengen; over de feitelijke situatie, mogelijkheden, beperkingen, wettelijke kaders en de verschillende verantwoordelijkheden van de betrokken partijen.

- Efficiëntie

Bij de keuze voor een proces geven het college en de gemeenteraad ook aan waarom en wanneer er niet geparticipeerd kan worden; met een transparante afweging over de proportionaliteit (redelijkheid) van het inzetten van tijd, mensen en geld om een participatieproces mogelijk te maken.

4.2 Doel en vorm van participatie

Er zijn vele manieren om belanghebbenden te betrekken bij een maatschappelijk vraagstuk. Hoe je dat doet moet in de eerste plaats ingegeven worden door het doel van de participatie. Soms is alleen informeren genoeg en in andere gevallen is een intensief en goed uitgewerkt participatieproces wenselijk.

Doel:	Vorm participatie:	Rol van belanghebbende(n):
Eenzijdige besluitvorming	Geen participatie	Toeschouwer/ geïnformeerde
Inspreken/ geen directe invloed	Informeren	Inspreker/ informant
Expertise/ informatie ophalen	Consulteren	Adviseur/ (Ervarings-)deskundige
Win - Win	Samenwerken	Gelijkwaardige partner
Verantwoordelijkheid delen	Delegeren	Volwaardig medebeslisser
Energie in de samenleving waarderen en stimuleren	Faciliteren	Initiatiefnemer/ Beleidseigenaar (ander) bevoegd gezag

Participatieladder

4.3 Overheidsparticipatie & Burgerparticipatie

In grote lijnen zijn er twee perspectieven van waaruit je participatie kunt bezien:

- Burgerparticipatie: de overheid betreft belanghebbende inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij het maken van het beleid en de uitvoering.
- Overheidsparticipatie: de overheid participeert in de initiatieven vanuit de samenleving omdat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de overheid nodig hebben om hun doelen te realiseren.

Initiatief bij overheid:

Participatie doel	Subdoel	Participatie vormen
Agenda vorming	<ul style="list-style-type: none"> • verkennen wat er leeft • (nieuwe) ideeën inwoners ophalen • prioriteiten inwoners peilen 	Informatiebijeenkomst (Beg)Inspraakbijeenkomst Workshop/ Ontwerpatelier
Beleidsvoorbereiding	<ul style="list-style-type: none"> • informeren • advies vragen aan inwoners 	Burgertop Enquête/ Peiling
Besluitvorming	<ul style="list-style-type: none"> • informeren ter voorbereiding op gezamenlijke besluitvorming • om advies vragen (over het proces) • inwoners laten kiezen • inwoners oplossingen laten bedenken 	Adviesraad Dorp-/ wijkraad Werk bezoek /schouw Participatief begroten Maatschappelijk initiatief
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • burgers betrekken bij de uitvoering of geheel zelf laten uitvoeren 	Referendum Uitdaagrecht (Right to Challenge)
Evaluatie	<ul style="list-style-type: none"> • samen beleid/ uitvoering evalueren 	Burgervisitatie/ audit

Participatiewijzer (2020)

Initiatief bij inwoners:

doel	subdoel	vorm
Agenda-vorming	lets op politieke agenda zetten	Inspreken in commissie/ raad
Uitvoering	Idee door gemeente laten uitvoeren	Email/ brief
	Idee zelf uitvoeren	Formeel Burgerinitiatief Maatschappelijk initiatief
	Taak van gemeente uitvoeren	Uitdaagrecht (Right to Challenge)

Participatiewijzer (2020)

Waar inwoner/ burger staat, bedoelen we ook ondernemers en belangenorganisaties.

4.4 Participatieparagraaf in college- en raadsvoorstellen

Bij ieder voorstel dat we in het college en/of de gemeenteraad bespreken, geven we aan het begin van een besluitvormingsproces aan wie de belanghebbenden zijn, óf we de belanghebbenden bij de vorming en/of uitvoering van het beleid of project gaan betrekken (of waarom niet) en hoe we dat gaan doen. Doel is dat het college, de raad en de ambtelijke organisatie altijd (kort) bewust stil staan bij wie belanghebbend zijn en hoe deze partijen al dan niet geïnformeerd en/of betrokken zouden moeten worden.

College- en raadsvoorstellen krijgen een participatieparagraaf met deze vaste elementen:

1. Wat is het doel van het (beleids-)plan of project?
2. Wat is het wettelijk kader?
3. Wat is het besluitvormingstraject?
4. Wie zijn de belanghebbenden?
5. Wat is het doel van de participatie (wat levert het voor de gemeente en de belanghebbenden op om mee te doen in de beleidsvorming en/of uitvoering)?
6. Wie worden of zijn betrokken bij het tot stand komen van dit voorstel?
7. Welke participatievorm wordt of is toegepast?

5. Belanghebbenden

De manier waarop belanghebbenden kunnen participeren in het beleidsproces en in de uitvoering, hangt ook af van de manier waarop zij wel of niet georganiseerd zijn. Daarnaast wordt de ruimte voor participatie in hoge mate bepaald door het wettelijke kader, bestaand (lokaal) beleid en afspraken die gemaakt zijn over de relatie tussen de formele volksvertegenwoordiging (de gemeenteraad), belangengroepen en ondernemers, zoals wijk- en buurt- en dorpsraden en ondernemersverenigingen, sportverenigingen etc..

5.1 Dorpsraden

In Noord-Beveland hebben groepen inwoners in de oorspronkelijke dorpskernen zich als dorpsraden georganiseerd om het belang te behartigen van voor het dorp specifieke vraagstukken. De betrokken inwoners zetten zich in voor de leefbaarheid van hun dorpskernen. Er zijn grote verschillen in de organisatievorm en de organisatiegraad van de dorpsraden op Noord-Beveland en ook in het aantal dorpsinwoners dat zij vertegenwoordigen. Sinds 2012 voeren de gemeente en enkele dorpsraden gesprekken over de positie van de dorpsraden.

In sommige situaties fungeren zij als sparringpartner voor het proces, in andere situaties denken zij (gevraagd of ongevraagd) mee over de inhoud van een (beleids-)vraagstuk en in weer andere situaties hebben zij geen rol. Dat komt enerzijds doordat het voor de gemeente niet mogelijk is om een eenduidige werkwijze te hanteren voor alle beleidsterreinen en anderzijds doordat het vaak niet duidelijk is wie de dorpsraden precies vertegenwoordigen, hoe ver hun democratische legitimiteit reikt, hoe de onafhankelijkheid van de dorpsraadsleden is geborgd en wie toeziet op integriteit en efficiëntie binnen de werkwijze van de dorpsraad. Het ontbreken van een eenduidige werkwijze ten aanzien van het betrekken van dorpsraden voor alle beleidsterreinen is er onder andere in gelegen dat de gemeente bij de uitvoering van wet- en regelgeving een wisselende beleidsvrijheid heeft. Soms is de gemeente gebonden aan hogere wetgeving en beperkt in haar beleidsvrijheid.

Als dorpsraden een formele positie willen in de vertegenwoordiging van groepen van inwoners dan moet de gemeente daar eisen aan stellen in termen van democratische legitimatie, onafhankelijkheid, integriteit en efficiëntie. Omdat de gemeenteraad eindverantwoordelijk blijft, vraagt dit om structurele ondersteuning, controle en een gemeentelijke verordening met rechten en plichten voor de formele decentrale bestuurlijke organen. Daarvoor is het aantal bewoners en de gemeentelijke organisatie te klein.

We geven dorpsraden geen formele positie in het besluitvormingsproces en vragen hen niet om formeel doorgeefluik te zijn van informatie van de gemeente naar de inwoners van een dorpskern, en vice versa. We hebben veel waardering voor de informele signalerende functie van dorpsraden.

5.2 Samenwerking met belangenorganisaties

De gemeente is primair verantwoordelijk voor democratische legitimatie, onafhankelijkheid, integriteit en efficiëntie van haar werkwijze en afwegingen in het algemeen belang. De gemeenteraadsleden vormen de formele vertegenwoordigers van de inwoners en ondernemers. We willen meer actief en toegankelijk zijn naar en voor, al dan niet georganiseerde groepen inwoners en ondernemers.

De besluitvorming in de gemeente ligt primair bij de gemeenteraad of bij het college. Het college is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van besluiten. Ze kan dorpsraden en andere al dan niet georganiseerde belanghebbenden betrekken bij de voorbereiding van beleidsvoorstellen en planning van de uitvoering. De gemeenteraad of het college bepaalt uiteindelijk voor ieder onderwerp welke al dan niet georganiseerde groepen belanghebbenden bij de vorming en/of uitvoering van beleid betrokken worden.

Omdat de gemeente verantwoordelijk is voor de communicatie met alle belanghebbenden moet zij in gesprek met belangenorganisaties steeds toetsen namens wie deze spreken. Daarom zal de gemeente in algemene zin belangenorganisaties, evenals de niet-georganiseerde inwoners en ondernemers zo compleet, laagdrempelig, eenduidig en transparant mogelijk informeren.

- De gemeente beschouwt de dorpsraden op Noord-Beveland als belangenorganisaties een groepen inwoners, evenals er ondernemersverenigingen zijn en sport- en cultuurverenigingen. Zij zijn autonoom en hebben een eigen verantwoordelijkheid.
- Ieder kwartaal heeft een daartoe vast benoemd lid van het college een ontmoeting met de voorzitters van de dorpsraden om te bespreken hoe in algemene zin de communicatie-informatie- en participatieprocessen verlopen en welke maatschappelijke vraagstukken in de dorpskernen om extra aandacht vragen. Ook andere belangenorganisaties hebben periodiek overleg met een lid van het college of een ambtelijk vertegenwoordiger voor wederzijdse algemene informatie-uitwisseling;
- Dorpsraden kunnen evenals andere belangengroepen altijd initiatieven en vraagstukken aan de gemeente voorleggen en gevraagd en ongevraagd advies geven over de leefbaarheid in hun dorpskern;
- Het college geeft hoge prioriteit aan het compleet, laagdrempelig, tijdig en eenduidig informeren van inwoners, ondernemers en bij haar bekende belangenorganisaties over actuele beleidsvoorbereiding, initiatieven uit de samenleving en uitvoeringsplannen. De gemeente stelt een medewerker aan die het eerste aanspreekpunt is voor (groepen van) belanghebbenden;
- Eenmaal per twee jaar organiseert het college samen met de dorpsraad per dorpskern, een informatiemarkt voor inwoners, ondernemers, raadsleden, collegeleden en ambtenaren om elkaar te ontmoeten, informatie uit te wisselen over lopende en te verwachten projecten en om vragen met elkaar te bespreken.
- Eenmaal per jaar organiseert de gemeente een bijeenkomst voor dorpsraden en raadsleden.

6. Verantwoording

In het proces naar dit toetsingskader hebben we diverse belanghebbenden betrokken:

- binnen de gemeente: ambtenaren, collegeleden en raadsleden;
- belanghebbenden in gerealiseerde participatietrajecten in Kamperland en Colijnsplaat;
- vertegenwoordigers van de dorpsraden.

Ambtenaren, collegeleden en raadsleden

We hebben verschillende interne bijeenkomsten georganiseerd met ambtenaren en bestuurders die participatieprocessen moeten gaan vormgeven en die met dit toetsingskader moeten gaan werken. We hebben raadsleden gevraagd voor welke vraagstukken dit toetsingskader een oplossing moet bieden en welke vragen we aan betrokken belanghebbenden zouden moeten stellen.

Belanghebbenden

We hebben belanghebbenden van drie eerder georganiseerde uitgebreide participatie-trajecten uitgenodigd om die processen samen met de ambtenaren en betrokken wethouders te evalueren, om samen te leren en de aandachtspunten voor een participatie toetsingskader te benoemen. Daarnaast hebben we in een aantal lopende beleidsprojecten met coaching van de extern adviseur gekeken naar de actuele participatieaspecten. Om te ervaren waar we op moeten letten en welke vaardigheden en inzichten we missen om te kunnen werken zoals we graag zouden willen. Een beknopt overzicht van aandachtspunten uit de evaluatie- en coachgesprekken is als bijlage opgenomen.

Dorpsraden

Aan vertegenwoordigers van de dorpsraden hebben we gevraagd om aan te geven wat zij belangrijk vinden in hun samenwerking met de gemeenten. We hebben hen ook gevraagd om te reageren op het eerste beeld van de gemeenteraad over de positie van de dorpsraden.

De voorzitters van de dorpsraden hebben op 22 maart kennisgemaakt met de extern adviseur tijdens hun kwartaaloverleg met de wethouder die participatie in zijn portefeuillehouder heeft.

Nadat de gemeenteraad een concept van dit toetsingskader in juni heeft besproken is een bijeenkomst georganiseerd met vertegenwoordigers van alle dorpsraden. De aandachtspunten uit dat overleg zijn in dit Toetsingskader Participatie verwerkt.

6.1 Tijdpad:

24 februari	Gesprek met de raad over burger- en overheidsparticipatie
22 maart	Benen op tafelsessie wethouder Schenkelaars met voorzitters van de dorpsraden
15 april	Rondom Colijnsplaat – interne evaluatie
20 april	Rondom Kamperland – interne evaluatie
18 mei	Paardenkreek – interne evaluatie
19 mei	Rondom Kamperland – externe evaluatie
3 juni	Bijeenkomst met de raad over het proces tbv verheldering positie dorpsraden
15 juni	Rondom Colijnsplaat – externe evaluatie (online)
30 juni	Gesprek met de raad over de positie van de dorpsraden
13 september	Gesprek vertegenwoordigers van de dorpsraden met wethouder Schenkelaars
25 oktober	Concept-toetsingskader intern voorgelegd aan beleidsambtenaren
15 november	Concept-toetsingskader voorgelegd aan dorpsraden
4 januari	Akkoord college van burgemeester en wethouders

6.2 Participatieparagraaf ten behoeve van dit toetsingskader

In dit toetsingskader stellen we voor om alle college- en raadsvoorstellen te voorzien van een participatieparagraaf. Zie paragraaf 4.4. Dat doen we ook voor dit toetsingskader:

1. **Wat is het doel van het (beleids-)plan of project?** Zie hoofdstuk 3.
2. **Wat is het wettelijk kader?** Zie bijlage 1.
3. **Wat is het besluitvormingstraject?** Zie paragraaf 6.1.

In november bespreekt de ambtelijke organisatie het toetsingskader en daarna leggen we het concept voor aan de dorpsraden met de uitnodiging om hun zienswijze o het toetsingskader te geven. Tegelijkertijd sturen we het concept aan de gemeenteraad.

In december bespreekt het college het al dan niet aangepaste toetsingskader en in januari 2022 neemt de gemeenteraad er een besluit over.

4. **Wie zijn de belanghebbenden?** Alle inwoners, ondernemers, (belangen) organisaties en uitvoerende instellingen op Noord-Beveland.
5. **Wat is het doel van de participatie?** Verkennen voor welke problemen en vraagstukken dit toetsingskader een oplossing moet bieden. Toetsen of het kader er voor gaat zorgen dat beleidsmakers, projectleider, collegeleden en raasleden, de belanghebbenden van hun voorstellen vooraf voldoende in beeld gaan hebben, en hen beargumenteerd al dan niet gaan betrekken in adequaat vormgegeven participatieprocessen.
6. **Wie worden of zijn betrokken bij het tot stand komen van dit voorstel?** Bij het opstellen van dit toetsingskader zijn van de interne gemeentelijke organisatie de projectleiders, beleidsmedewerkers, afdelingshoofden en collegeleden betrokken. Extern zijn ter evaluatie belanghebbenden van gerealiseerde participatietrajecten in Kamperland en Colijnsplaat betrokken, en vertegenwoordigers van de dorpsraadsleden.
7. **Welke participatievorm wordt of is toegepast?** Bij de voorbereiding van dit toetsingskader zijn genoemde partijen betrokken in een mix van participatievormen:
 - Informatie- en (beg)inspraakbijeenkomsten met de ambtenaren, gemeenteraad en vertegenwoordigers van de dorpsraden;
 - Evaluatiebijeenkomsten met een workshopkarakter over gerealiseerde participatie-trajecten in Kamperland en Colijnsplaat.

Bijlage 1. Wettelijk kader

Bij de besluitvorming over ieder college- en of raadsvoorstel toetsen we een voorstel aan onze eigen beleidskaders, bestaande en in ontwikkeling zijnde wettelijke kaders die betrekking hebben op de participatie van belanghebbenden. Het gaat bijvoorbeeld om de Gemeentewet, de Omgevingswet, de Wet versterking participatie op decentraal niveau, de Wet open overheid, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet en de Participatiewet. Die verplichten ons in meer of mindere mate om inwoners, waaronder specifiek belanghebbenden te betrekken bij het beleid en de uitvoering daarvan. De manier waarop we inwoners betrekken staat wettelijk gezien vrij, maar we zijn als gemeente wel wettelijk verplicht om onder andere in het kader van de Wet versterking participatie op decentraal niveau in verordening(en) (nu de inspraakverordening straks de participatieverordening) te bepalen hoe burgers:

- voorstellen voor beleid kunnen doen;
- vroegtijdig gevraagd en ongevraagd advies kunnen geven;
- ondersteuning krijgen om hun rol effectief te kunnen vervullen;
- deel kunnen nemen aan periodiek overleg en daartoe onderwerpen kunnen aanmelden;
- de benodigde informatie ontvangen voor adequate deelname.

In navolging van de Omgevingsvisie zal er een participatiekader worden opgesteld, waaruit volgt op welke wijze participatie plaatsvindt bij vaststelling van de instrumenten die de Omgevingswet biedt. Dit kader is op het moment van het schrijven van dit toetsingskader nog niet bekend en vastgesteld, maar zal parallel met dit toetsingskader worden ontwikkeld, zodat er geen tegenstrijdigheden of hiaten ontstaan. Ook zal er door de gemeenteraad nog besluitvorming moeten plaatsvinden over de vraag bij welke buitenplanse- en omgevingsplan-activiteiten verplichte participatie door derden dient plaats te vinden en zo ja, mogelijk ook op welke wijze.

In de Regionale Energiestrategie Zeeland is paragraaf 1.4 gewed aan participatie. Zowel participatie in de ontwikkeling van de Regionale Energiestrategie zelf, als participatie in de uitvoering van de Regionale Energiestrategie en daadwerkelijke participatie van inwoners(- collectieven) in duurzame energieprojecten in de gebouwde omgeving, voor mobiliteit of voor het opwekken van energie. Specifieke aandacht is er in de Regionale Energiestrategie voor jongerenparticipatie. –

*** Gemeentewet**

De Gemeentewet biedt de mogelijkheid om bestuurscommissies in het leven te roepen. Deze commissies functioneren als derde bestuurslaag c.q. als extra decentrale bestuursorganen.

De commissie ex artikel 82 Gemeentewet

De gemeente kan zelf een commissie in het leven roepen. Weliswaar kunnen de inwoners zelf het initiatief hiertoe nemen, maar het is de gemeenteraad die bevoegd is een dergelijke commissie in te stellen. De gemeenteraad regelt in dat geval ook de taken en bevoegdheden die de commissie krijgt, de evenwichtige samenstelling en benoeming van de leden (bijvoorbeeld door middel van rechtstreekse verkiezingen). Deze vorm geeft de groep inwoners een zekere status, daar zij besluitvorming van de raad kan voorbereiden en met het college of de burgemeester kan overleggen. Een dergelijke commissie zou impliceren dat er in wezen een derde bestuurslaag wordt gecreëerd.

De commissie ex artikel 83 Gemeentewet

De gemeente kan zelf een commissie in het leven roepen. Weliswaar kunnen de inwoners zelf het initiatief hiertoe nemen, maar het is de gemeenteraad die bevoegd is een dergelijke commissie in te stellen. De gemeenteraad regelt in dat geval ook de taken en bevoegdheden die de commissie krijgt, de evenwichtige samenstelling en benoeming van de leden (bijvoorbeeld door middel van rechtstreekse verkiezingen). Deze vorm geeft de groep inwoners een zekere status, daar zij

bevoegdheden kunnen uitoefenen die hun door de raad, het college, onderscheidenlijk de burgemeester zijn overgedragen. Een dergelijke commissie zou impliceren dat er in wezen een derde bestuurslaag wordt gecreëerd.

*** Nieuwe wet- en regelgeving met aspecten participatie**

Wet open overheid

De Wet open overheid is op het moment van het schrijven van dit toetsingskader nog niet in werking getreden. De Wet open overheid komt er met het doel om overheden transparanter te maken. De invoering van de wet betekent dat overheden meer informatie actief openbaar moeten maken.

Omgevingswet

De Omgevingswet is op het moment van het schrijven van dit toetsingskader nog niet in werking getreden. De Omgevingswet stimuleert vroegtijdige participatie. Daarmee kunnen overheden op tijd belangen, meningen en creativiteit op tafel krijgen. De wet zegt over participatie: *“het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden [...] bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit.* Met belanghebbenden bedoelt de wet burgers, vertegenwoordigers van bedrijven, professionals van maatschappelijke organisaties en bestuurders van overheden. In de Omgevingswet, het Omgevingsbesluit en de Omgevingsregeling staan regels over participatie. Als overheden instrumenten van de Omgevingswet vaststellen, moeten zij aangeven hoe de hierboven genoemde belanghebbenden betrokken zijn bij de totstandkoming van deze instrumenten en welke resultaten dat heeft opgeleverd. Gemeenten moeten ook aangegeven hoe zij hun eigen participatie-beleid hebben ingevuld. Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning moet juist de aanvrager aangegeven hoe hij de omgeving heeft betrokken bij zijn plan en wat de resultaten hiervan zijn.

Wet versterking participatie op decentraal niveau

De Wet versterking participatie op decentraal niveau is op het moment van het schrijven van dit toetsingskader nog niet in werking getreden. Met het voorstel tot wijziging van onder meer de Gemeentewet beoogt de regering een “verbreding van de huidige verplichte inspraakverordening naar een participatieverordening” met als doel dat elke gemeenteraad “expliciet maakt op welke wijze inwoners betrokken worden in verschillende fasen van het beleidsproces”. Daarnaast wordt ook het uitdaagrecht (right to challenge) in de wet verankerd. Dit maakt het mogelijk voor “burgers en lokale verenigingen een alternatief voorstel in te dienen voor de uitvoering van collectieve voorzieningen in hun directe omgeving”.

Rol en bevoegdheden college, gemeenteraad en ambtenaren

In de officiële definitie van de rechtsstaat vormen legaliteit, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid belangrijke kwaliteitskenmerken van goed bestuur.

Artikel 125 lid 1 Grondwet bepaalt dat aan het hoofd van de gemeente de gemeenteraad staat. Het hoofdschap van de gemeenteraad vloeit voort uit zijn democratische legitimatie: de gemeenteraad vertegenwoordigt de gehele bevolking van de gemeente.

Het college van burgemeester en wethouders is het tweede door de Grondwet genoemde gemeentelijke ambt. Artikel 125 lid 2 Grondwet geeft namelijk weer dat het college deel uitmaakt van het gemeentebestuur. Het college is belast met het dagelijks bestuur en bestuurlijke bevoegdheden die verder strekken dan alleen het dagelijks bestuur. Medebewind-vorderende wetten kunnen het college daarnaast bevoegdheden toekennen die buiten het bestek van het dagelijks bestuur vallen en college kan bevoegd zijn tot het vaststellen van naar buiten werkende regels.

Ambtenaren hebben tot taak besluiten voor te bereiden en uit te voeren. De gemeentesecretaris heeft de leiding over het ambtelijk apparaat en vormt de verbinding tussen het college en de ambtenaren.

* Dorpsraden

Op gemeentelijk niveau regelen op dit moment de Inspraakverordening 2009 en de notitie dorpsraden 2012 hoe participatie van belanghebbenden en dorpsraden plaats zou moeten vinden. In de Inspraakverordening 2009 is geregeld dat elk bestuursorgaan vanuit zijn eigen bevoegdheden besluit of inspraak wordt verleend aan ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid. Het bestuursorgaan kan voor een of meer beleidsvoornemens een andere inspraakprocedure vaststellen.

In de notitie dorpsraden 2012 is in samenspraak met de dorpsraden bepaald wat hun rol in het beleidsvormings- en uitvoeringsproces is. In de notitie is verwoord dat de dorpsraad een onafhankelijk adviesorgaan is, erkend door het college. De dorpsraad kan namens het dorp gevraagd en ongevraagd advies geven aan het college. Het college vraagt de dorpsraad in ieder geval advies over investeringen of werkzaamheden die de leefbaarheid raken met betrekking tot de volgende zaken:

- a. bestemmingsplannen voor de kern;
- b. de bouw van of investeringen in een gemeenschapshuis in een dorp;
- c. de aanleg van of investeringen in sportaccommodaties;
- d. ingrijpende verkeerskundige en infrastructurele maatregelen:
 1. het aanleggen van wegen voor zover niet geregeld in het bestemmingsplan;
 2. reconstructie van of investeringen in wegen en kruisingen;
 3. de herinrichting van een dorpskern.

Dorpsraden mogen het college en/of de gemeenteraad ongevraagd adviseren over het algemene dorpsbelang aangaande de leefbaarheid of leefomgeving. Ongevraagd advies dienen de dorpsraden minimaal één week vóór de dorpschouw in bij het college. Het is aan de groepen inwoners zelf om te bepalen hoe zij een dorpsraad vorm willen geven, tenzij er sprake is van een dorpsraad met gedelegeerde bevoegdheden zoals bedoeld in artikel 82 of 83 Gemeentewet. De meest voorkomende verschijningsvormen zijn:

- Informele groep

Een informele groep inwoners organiseert zich als dorpsraad om de leefbaarheid in haar dorpskern te bevorderen en belangen daartoe te behartigen. De dorpsraad heeft geen rechtspersoonlijkheid en er is geen formele vertegenwoordiger van de groep. Communicatie dient met alle individuele inwoners die zichzelf tot de informele groep rekenen apart plaats te vinden, tenzij de individuele inwoners iemand uit hun midden machtigen om namens hen te spreken.

- Platform

Een platform van verschillende belangengroepen is niet altijd verankerd in een rechtspersoon, zoals een stichting of een vereniging.

- Vereniging

Een vereniging is een democratische rechtspersoon met leden die is gericht op een bepaald doel, meestal vastgelegd in al dan niet geformaliseerde statuten, waarin de verplichtingen van de leden, de wijze van bijeenroeping van de algemene vergadering, de besluitvorming en de wijze van benoeming en ontslag van bestuurders is geregeld. De algemene ledenvergadering vormt het hoogste orgaan, waaraan het bestuur verantwoording aflegt.

- Stichting

Een stichting wordt als rechtspersoon met een rechtshandeling in het leven geroepen, kent geen leden en beoogt met een daartoe bestemd vermogen een in de statuten vermeld doel te verwezenlijken. Bestuursleden worden bij een vacature middels coöptatie, al dan niet op voordracht van bepaalde groeperingen, benoemd en leggen geen verantwoording af aan een ledenvergadering. Het bestuur is verantwoordelijk voor de praktische dagelijkse gang van zaken en de formele vaststelling van beleid. Doordat er geen leden zijn is de legitimatie van de stichting relatief zwak.

- Commissie ex artikel 82 / 83 Gemeentewet

De gemeente kan zelf een commissie in het leven roepen die als dorpsraad fungeert. Inwoners kunnen zelf het initiatief hiertoe nemen, maar de gemeenteraad is bevoegd een dergelijke commissie in te stellen en de taken en bevoegdheden vast te stellen. Deze vorm geeft een dorpsraad een formele positie in de besluitvorming doordat ze besluitvorming van de raad met het college kan voorbereiden, of doordat de gemeenteraad en het college taken aan hen overdragen/ delegeren. Met dergelijke commissie wordt een derde bestuurslaag gecreëerd. De commissie legt verantwoording af aan de gemeenteraad en moet in termen van evenwichtige samenstelling en benoeming van de leden (via verkiezingen) aan strenge (legitimatieve) eisen voldoen. De gemeente moet de dorpsraad daartoe financieel en logistiek faciliteren.

Bijlage 2. Ervaringen Toekomstvisie 2030

Dit is een samenvatting van het Publieksverslag van de Week van de Visie 2019 en de participatieprocessen die destijds zijn ingezet voor het opstellen van een gemeente brede Toekomstvisie 2030.

Gesprekken

Tijdens de Week van de Toekomstvisie voerden consultants gesprekken op straat, schoolpleinen en supermarkten met inwoners, basisschoolleerlingen, de dorpsraden, de jongeren-raad, de Sociëteit, clubs en verenigingen. Daarbij konden inwoners en ondernemers hun voorkeur aangeven op een scenariokaart.

Er konden verder antwoordkaartjes over de toekomstvisie worden ingediend en de scenario's zijn in de Peelanders gepubliceerd. Via formulieren op de gemeentelijke website en via brieven en e-mails konden reacties op de verschillende scenario's worden gegeven.

Toekomstateliers

De verschillende dorpskernen volgden allen hetzelfde programma (m.u.v. Colijnsplaat): uitleg scenario's met animatiefilmpjes en een kolommenschema van de toekomstscenario's, hoe deze tot stand komen en waarvoor zij gebruikt worden. Na elke presentatie gingen de inwoners aan de slag met een werk vel op tafel, waarop zij hun mening gaven over het geschetste scenario. Na alle scenario's te hebben behandeld konden deelnemers "stemmen met de voeten" op een assenkruis op de vloer.

Bel- en herstellijn

Tijdens de toekomstateliers is de gelegenheid geboden om een klacht of zorg op een blauwe sticker te schrijven en deze op een bord te plakken.

Er was elke avond iemand van de afdeling Beheer en Realisatie aanwezig om waar nodig een toelichting te vragen. De gemeente is direct met deze verzoeken aan de slag gegaan.

Basisscholen

Er zijn lessen verzorgd over de toekomst op de vier basisscholen, ook met de burgemeester.

Leerlingen dachten na over hun eigen toekomst en die van Noord-Beveland. Ze bespraken ook de rol van een gemeente en waarom de gemeente over de toekomst nadenkt. De kinderen van de groepen 7 en 8 hebben een week lang hard gewerkt aan maquettes over de toekomst van Noord-Beveland, die vier weken lang tentoongesteld zijn in de ontvangsthal van het gemeentehuis.

Bijlage 3. Ervaringen Noord-Beveland

Dit toetsingskader is ook gebaseerd op evaluatie van participatietrajecten en coaching in lopende projecten. Dit is een samenvattend verslag van de aandachtspunten uit de evaluaties en coaching.

Aandachtspunten uit geëvalueerde en gecoachte projecten :

- Evalueer altijd samen met de belanghebbenden op het proces omdat je daardoor als gemeente uitstraalt dat je er voor open staat om samen te leren.
- Maak voor ieder project of beleidsvraagstuk vooraf een overzicht van (potententiele) belanghebbenden en neem dit mee in het procesvoorstel waarmee het college of de gemeenteraad instemt.
- Communiceer helder (met regelmatige updates naar alle betrokkenen) over doelen, te verwachten ontwikkelingen (incl. toezeggingen en lopende investeringen) en wie waarover wanneer besluiten neemt. De gemeente is primair verantwoordelijk is voor het informeren, bereiken en betrekken van haar inwoners. Informeer en leg uit. Dat vergroot de basis voor samen plannen maken en een gedragen advies aan de gemeenteraad.
- Investeer niet op basis van overeenstemming met enkele belanghebbenden, en zonder dat de raad vooraf heeft kunnen corrigeren.
- Faciliteer het gesprek tussen alle belanghebbenden, ook als hun belangen (ogenschijnlijk) tegenstrijdig zijn. Hierbij is de gemeente met politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid en budget, een van de belanghebbende. Zorg dat alle belanghebbende partijen dezelfde informatie hebben zodat zij met elkaar creatief kunnen werken aan oplossingen die voor geen van de partijen schadelijk zijn (consent).
- Elkaar kennen op een persoonlijk niveau draagt bij aan een goede relatie zodat tegenstellingen zorgvuldig en met respect benaderd kunnen worden.
- Noteer in verslagen niet wie wat zegt; dat maakt onvrij, bevordert onvruchtbaar profileren en leidt af van het gezamenlijk afwegen van belangen en creativiteit. Uitzondering hierop is afspraken over taken en verantwoordelijkheden.
- Maak bij aanvang van een project/traject sámen afspraken over spelregels: wie is het aanspreekpunt, hoe vaak komt men bij elkaar, welke informatie is wanneer nodig, wat is een goed overlegmoment voor alle betrokkenen etc. Let er hierbij op dat dit realistische afspraken zijn die ook waar te maken zijn. En bedenk dat inwoners er bijna altijd een voltijds functie of rol naast hebben (werk, zorg etc.)
- Investeer in verschillende manier van communiceren: enquêtes, digitale oproepen op diverse social media, online en offline bijeenkomsten. Pas als inwoners zonder direct belang geïnformeerd zijn kunnen ze in actie komen. Zo voorkom je dat ze zich (te) laat realiseren dat ze een belang hebben en zich gaan verzetten terwijl ze ook hadden kunnen meedenken en doen.
- Het belang van inwoners en ondernemers is niet altijd hetzelfde. Organiseer contact tussen beide groepen en neem (niet georganiseerde) inwoners serieus.

Bijlage 4. Bronnen/Inspiratie:

Raadsvoorstel Project Participatie - 2020

Koersdocument 2018-2022 – Vernieuwend besturen Noord-Beveland

Toekomstvisie 2030 - Samenvatting publieksverslag Week van de Visie 2019

> Niet gevonden documenten: communicatienota 2014 ... (Koersdocument)

Essay Bijzondere Rotterdammers die de gemeentelijke systeemwereld uitdagen – AIR 2021

We nemen te vaak aan dat mensen puur gedreven worden door eigenbelang - <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/we-nemen-te-vaak-aan-dat-mensen-puur-gedreven-worden-door-eigenbelang~b4838996/>

Hoe zorg je dat beleid werkt? VN, 29 apr. 2021 - Zwaan Lakmaker

Toetsingskader Burgerparticipatie “Dealen met Dilemma’s” - Gemeente Sluis 2021

Imaginaire Atlas van de Lokale democratie - Democratie in Actie (ministerie BZK & VNG) 2020

Inspiratiegids Digitale participatie - Democratie in Actie (ministerie BZK & VNG) 2020

De raad en burgerparticipatie - ministerie BZK 2010

Overheidsparticipatie, op weg naar een nieuwe DNA – cmo stamm 2015

Leren door Doen, Overheidsparticipatie in een energieke samenleving – PBL/NSOB 2014

Niet meer, maar betere gesprekken tussen overheid en burgers zijn nodig - Sociale Vraagstukken/ C. Bleijenberg 2014 (promoveert mei 2021 op dit thema)

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente>

<https://gemeenten.movisie.nl/doel/clientenparticipatie-vernieuwen/beleid/wettelijke-kaders>

<https://vng.nl/nieuws/participatie-de-omgevingswet-toelichting-voor-raadsleden>

https://www.movisie.nl/publicatie/essay-inclusie-diversiteit-wat-waarom-hoe?utm_campaign=MovisieMail&utm_content=060521&utm_source=Nieuwsbrief&utm_medium=email

https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2021-01-01/#TiteldeelII_HoofdstukV_Artikel83

<https://www.gemeente.nu/blog/meningen-en-ideeen-van-inwoners-nascheiden/>

<https://www.participatiewezer.nl/>

De Participatie Wijzer is een digitaal afwegingskader voor burgerparticipatie, dat is ontwikkeld voor wethouders, gemeenteambtenaren, raadsleden en hun ondersteuning.



Bijlage 5. Digitale tools

Inspiratiegids Digitale participatie - Democratie in Actie (ministerie BZK & VNG) 2020

Videoconferentie-tools

Dialoog-tools

Stem-tools

Brainstorm-tools (visueel en tekst)

Vlog-/podcast-tools

Survey-tools

Monitoring-tools

Social media

Presentatie/Kijkje in de keuken/Formele opening

Persconferentie

Inloopspreekuur

Informatie-/inloopavonden

Informatie over politieke processen delen

Documenten delen

Closed source of open source

Digitale inspraak en consultatie

Meldpunten

'Op bezoek'

Samenwerksessies

Onderzoek doen

Formele inbreng bij het openbaar bestuur

Burgerpanel

Digitaal meebeslissen

Dorps- en wekbudgetten

Participatief begroten/bezuinigen

Burgertop/G1000

Gebruiksgemak

Aantal deelnemers

Moderatoren/ rollen

Integreren in eigen werkproces

Bijlage 6. Illustratie van mogelijke verschillen in beeldvorming/ervaring

